

ΜΑΘΗΜΑ ΤΡΙΤΟ

ΟΙ ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ II: ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ, ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Εισαγωγή

- Τόσο στον Ειρηνικό, όσο και στην Αυστραλία και την Αμερική γηγενείς γλώσσες θεωρούνται οι γλώσσες των λεγόμενων «ιθαγενών», και όχι οι γλώσσες των κυρίαρχων κοινωνικών τάξεων (συνήθως Ευρωπαϊκής καταγωγής, λόγω της αποικιοκρατίας των προηγούμενων αιώνων). Ως γλώσσες λοιπόν αυτών των περιοχών εκλαμβάνονται οι γλώσσες των ιθαγενών.
- Οι περισσότερες από αυτές τις γλώσσες δεν έχουν περιγραφεί επαρκώς, και βρίσκονται και σε άμεσο κίνδυνο εξαφάνισης.

2. Ειρηνικός

- Σε αυτή την περιοχή, η οποία περιλαμβάνει όλη την νησιωτική χώρα του Ειρηνικού ωκεανού, έχουμε μία βασική διάκριση σε δύο μεγάλες γλωσσικές οικογένειες: α) Αυστρονησιακές γλώσσες, και β) Γλώσσες Παπούα.
- Αυστρονησιακές: Διακρίνονται σε γλώσσες Φορμόζας (Ταϊβάν) / όλες οι υπόλοιπες > Πιθανότατα η Ταϊβάν ήταν ο τόπος προέλευσης όλων των κατοίκων των υπόλοιπων περιοχών
- Με την βοήθεια των μεθόδων της συγκριτικής γλωσσολογίας (συγκριτική και επανασύνθεση), καθώς και των πορισμάτων της αρχαιολογίας, έχει βρεθεί η πορεία των ανθρώπινων εγκαταστάσεων στην περιοχή
- Πρώτα κύματα αποικισμού στις Φιλιππίνες (3.000-2.000 π.Χ.) και τελευταία στην Μαδαγασκάρη (1^η χιλιετία π.Χ.) και στο νησί του Πάσχα (1^η χιλιετία μ.Χ.)
- Βασικά χαρακτηριστικά των Αυστρονησιακών γλωσσών:
 - 1) Μεγάλη ομοιότητα στο λεξιλόγιο (αλλά εν πολλοίς και στη γραμματική δομή)
 - 2) Συγκολλητική μορφολογία
 - 3) Πολύ συχνή η στρατηγική του αναδιπλασιασμού, οδηγεί σε πολύ μεγάλες λέξεις. Παραδείγματα:

Σαμόα: mata (“ανώριμος, άγουρος”) > fa’amatamata (“ωμός, ακατέργαστος”)

Μαλγασική: hendrata (“τρομαγμένος, έκπληκτος”) > hendra – trendratra (“πολύ φοβισμένος”).

- Οι γλώσσες Παπούα ήταν και οι τελευταίες στον κόσμο που ανακαλύφθηκαν, παραμένει γρίφος η προέλευσή τους. Σε αυτή την οικογένεια ανήκουν οι περισσότερες γλώσσες της νήσου Νέας Γουινέας καθώς και των γειτονικών νησιών
- Πολύ παλιά ανθρώπινη εγκατάσταση στην Νέα Γουινέα (26-40.000 χρόνια πριν)
- Τεράστια γλωσσική ποικιλία σε όλη την περιοχή: στα νησιά Βανουάτου 150.000 κάτοικοι μιλούν 105 γλώσσες, ενώ στην Παπούα Νέα Γουινέα με 4 εκ. κατοίκους έχουν εξακριβωθεί 860 γλώσσες περίπου (πολλές από τις οποίες ακόμα δεν έχουν καν καταγραφεί)
- Παρατηρείται το εξής αξιοσημείωτο: Πώς σε ένα νησί (Νέα Γουινέα) όπου κατοικεί λιγότερο από το 1/1000 του παγκόσμιου πληθυσμού παρατηρείται περίπου το 1/7 των γλωσσών του κόσμου; Πιθανοί λόγοι είναι οι εξής:
 - 1) Έμφαση από τους πληθυσμούς στην γλωσσική ιδιαιτερότητα
 - 2) Λέξεις ταμπού (ονόματα νεκρών ή συγγενών εξ αγχιστείας) αναγκάζουν τους ομιλητές να διαφοροποιούν συνεχώς την γλώσσα τους
 - 3) Ίσως αυτή να ήταν και η κοινωνιογλωσσική εικόνα και στον υπόλοιπο πλανήτη, πριν τον ερχομό του Δυτικού πολιτισμού, την αστικοποίηση και την επακόλουθη μείωση στον αριθμό των γλωσσών
- Κάποια βασικά κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά της περιοχής:
 - 1) Πολλές πίτζιν – κρεολές γλώσσες, λόγω της ύπαρξης φυτειών (και της Δυτικής αποικιοκρατίας από τον 19^ο αι. κ.εξ.)
 - 2) Ο πληθυσμός είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό πολύγλωσσος (μια και οι γλωσσικές κοινότητες είναι πολύ μικρές, οι οικογένειες είναι πάντα πολύγλωσσες)
- Στο μορφολογικό επίπεδο, οι γλώσσες Παπούα εμφανίζουν τεράστια πολυπλοκότητα στο ρηματικό σύστημα, με γραμματικές διακρίσεις που δεν απαντούν πουθενά αλλού. Παράδειγμα από Κιουάι:

Asidim-ai = καλύπτω ένα αντικείμενο μια φορά

Asidim-o = συνεχίζω να καλύπτω ένα αντικείμενο

i-asidim-ai = καλύπτω περισσότερα από ένα αντικείμενο με μία κίνηση

i-asidim-uti = καλύπτω περισσότερα από ένα αντικείμενα με ξεχωριστές κινήσεις

- Έχουμε και μακροσκελή ρήματα, όπως:

Odi = περνώ χορδή σε ένα τόξο

Ri-mi-bi-du-mo-i-odi-ai-ama-gi-go = στο μακρινό μέλλον αυτοί οι τρεις θα περάσουν χορδές σε δύο τόξα μονομιάς

- Από την άλλη πλευρά, έχουμε απλή σχετικά φωνολογία, π.χ. η γλώσσα Ροτόκας βρίσκεται στο άκρο, καθώς έχει μόλις 11 φωνήματα (5 φωνήεντα και 6 σύμφωνα)

3. Αυστραλία

- Στην Αυστραλία μας απασχολούν φυσικά οι γλώσσες των ιθαγενών, των Αβορίγινων.
- Οι Αβορίγινες κατοικούν εκεί για τουλάχιστον 50.000 χρόνια. Όταν έφτασε ο Κουκ στην Αυστραλία το 1788, κατοικούσαν περίπου 500.000-1 εκ. αβορίγινες στην Αυστραλία, όμως αποδεκατίστηκαν από ασθένειες, διωγμούς, καταστροφές κλπ. Σήμερα, η μεγάλη τους πλειοψηφία (>60%) ζει στα αστικά κέντρα
- Οι γλώσσες των Αβορίγινων διακρίνονται σε δύο μεγάλες ομάδες:
- Α) Πάμα-Νιουνγκάν (στο μεγαλύτερο σχετικά έρημο κομμάτι της ηπείρου): Μεγάλες δομικές ομοιότητες, λ.χ. μόνο επιθήματα, όχι προθήματα. Διαφοροποίηση στο λεξιλόγιο
- Β) Μη Πάμα-Νιουνγκάν: Αυτή η ομάδα δεν είναι μία οικογένεια, αλλά μία ομάδα από 22 *οικογένειες* (οι γλώσσες των οποίων δεν είναι αμοιβαία κατανοητές) στα βόρεια της ηπείρου. Πολύ μεγάλη ποικιλία ανάμεσα στις γλώσσες σε όλα τα επίπεδα. Οι λόγοι άγνωστοι
- Προέρχονται όλες από μία κοινή που δεν φαίνεται λόγω του βάθους χρόνου; Πιθανόν.
- Ως συνήθως, η Αγγλική αποικιοκρατία έφερε την ανάγκη για κρεολές γλώσσες, οι οποίες είναι αρκετές στην Αυστραλία

- Λ.χ. Κριόλ (ΒΑ Αυστραλία): La Ngukkur melabat garrim eitbala langgus. Wen naja traib wandim tok la dis traib, dei tok mijalb garrim Kriol. Jad impotan langgus im Kriol. Olabat gan sabi bla wanim olabat toktok
- Όλες οι Αβορίγινες γλώσσες έχουν ευσύνοπτα φωνολογικά συστήματα
- Ως προς την μορφολογία: Κάνουν μεγάλη χρήση επιθημάτων (Μη Πάμα-Νιουνγκάν: και προθημάτων) τα οποία γραμματικοποιούν ένα πλήθος από ιδιάζουσες κατηγορίες
- Αποτέλεσμα: Πολύ μεγάλες λέξεις και τελείως ελεύθερη σειρά των όρων (υπάρχουν συντακτικοί περιορισμοί αλλά είναι πραγματολογικής υφής, όχι αυστηρά γραμματικής)
- Παραδείγματα γραμματικών κατηγοριών:
 1. Γραμματικό γένος (Κουνουνίκου, Μη Πάμα-Νιουνγκάν): na- (αρσενικό), ki- (θηλυκό), ma- (φυτό) και ku- (ουδέτερο)
 2. «Αντιδιαστολή» στις αντωνυμίες (Τζιουάρλι): ngali (εμείς οι δύο μαζί με εσένα), ngaliju (εμείς οι δύο χωρίς εσένα), nganthurru (εμείς όλοι μαζί με εσένα), nganthurraju (εμείς όλοι χωρίς εσένα)
 3. Παράδειγμα μεγάλης λέξης. Γλώσσα Μαγιάλι:
 abanyawoihwarrgahmarneganjginjeng

 aban-yawoih-warrgah-marne-ganj-ginje-ng

 «εγώ-αυτούς»- «πάλι»- «λάθος»- «για»- «κρέας»- «μαγειρεύω»- «παρελθόν»

 «Μαγείρεψα πάλι λάθος κρέας γι' αυτούς»

4. Αμερική

- Πριν την ανακάλυψη της Αμερικής από τον Κολόμβο, πιθανότατα μιλούσαν χιλιάδες γλώσσες στην Αμερική, ενώ σήμερα αυτές που δεν απειλούνται με εξαφάνιση είναι λίγες δεκάδες, κυρίως στη Νότια Αμερική
- Πάντως η εικόνα της μεγάλης ποικιλίας παραμένει, λ.χ. στο Μεξικό υπάρχουν 240 χωριστές γλωσσικές κοινότητες
- Οι Ινδιάνικοι πληθυσμοί ήρθαν από την Ασία, σύμφωνα με τους αρχαιολόγους πριν από 12-25.000 χρόνια. Όμως η Nichols υποστηρίζει ότι η τεράστια σημερινή γλωσσική ποικιλία των Ινδιάνικων γλωσσών

δικαιολογεί την χρονολόγηση της άφιξής τους ακόμα και 50.000 χρόνια πριν

- Κατά κανόνα, οι Ινδιάνικες γλώσσες είναι πολυσυνθετικές, ενώ κάποιες είναι τονικές